

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Mehmet ÖZHASEKİ** tarafından Anayasanın 98'inci, İçtüzüğü'nün 96 ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

C. Olu
Çiçek OTLU

İstanbul Milletvekili

2018 yılında Çin'in plastik atık ithalatına sınırlama getirmesinden sonra, Türkiye, Avrupa Birliği ülkelerinden en fazla plastik atık ithal eden ülke konumuna gelmiştir. Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) verilerine göre, Avrupa ülkelerinden Türkiye'ye gönderilen plastik atıkların miktarı 2004'ten bu yana 155 kat artmıştır. Avrupa ülkeleri; plastik atığının yüzde 43'ünü OECD üyesi olmayan ülkelere, yüzde 35'ini Türkiye'ye göndermiştir. 2020 yılında 660 bin ton plastik atık, 2021 yılında 685 bin ton plastik atık gelmiştir.

Türkiye'de atık kirliliği ve atık ticareti ile ilgili 2872 sayılı Çevre Kanunu, Basel Sözleşmesi, OECD Kararı, Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıkların İthalatına Dair Tebliğ gibi çeşitli düzenlemeler yapılmasına karşın; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından, geri dönüşüm tesisleri kurulması teşvik edilmektedir. 2017 yılından itibaren, ithal edilen atıkları geri dönüştürmek için pek çok firma ve organize sanayi bölgeleri kurulmuştur. Bu firmalara ithal ettikleri plastik atık başına teşvik verilmiş, vergi muafiyeti getirilmiştir. 2018 yılında 166 atık bertaraf ve 2 bin 57 geri kazanım tesisi olmak üzere toplam 2 bin 223 tesisin faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir. Yüzlerce firma da kayıt dışı olarak, yönetmeliklere aykırı faaliyet yürütmektedir. Firmalar, Avrupa'nın değerlendirilebilir atıklarının yanı sıra bertaraf edilmesi gereken atıklarını da ithal etmektedir. İthal edilen atıkların sadece yüzde 30-40'ı değerlendirilebilmektedir. TÜİK verilerine göre 2021 yılı için atık bertaraf ve geri kazanım tesislerinde işlenen 127,4 milyon ton atığın 78,3 milyon tonu bertaraf edilmiştir. Geri dönüşüm tesislerinde hammadde olarak kullanılan atıkların dönüştürülmeden doğaya denetimsiz bir şekilde bırakılması ya da dönüştürülemeyen atıkların yakılması iklim krizine neden olan sera gazı emisyonlarının salınmasına neden olmaktadır. Çevreye salınan büyük miktarda karbon, mikropplastik ve zehirli metaller; havaya, su varlıklarına, tarım alanlarına ve halk sağlığına telafisi imkânsız zararlar vermektedir. Geri Dönüşüm Tesislerinde meydana gelen yangınların; atıkların uygun olmayan koşullarda depolanması, uygun olmayan üretim koşulları, yeterli teknik altyapıların olmaması, atıkların bileşenlerine göre uygun türde

ayrıştırılmaması, depolanmaması gibi pek çok nedeni bulunmaktadır. Demokratik kitle örgütleri; plastik atıklardan geri dönüşüme uygun olmayanların tesislerin içinde yakılarak imha edildiğini, yangınların artmasının ardındaki nedenin “yakılarak imha” yöntemi olduğunu, yönetmeliklere uygun bertaraf edildiğinde çok büyük maliyeti bulunduğu için bu yöntemle baş vurulduğunu iddia etmektedir. Geri dönüşüm tesislerinde; 2017 yılında 6, 2018 yılında 15, 2019 yılında 33, 2020 yılında 65, 2021 yılında 122, 2022 yılında 125, 2023 yılının ilk altı ayında ise 63 adet yangının çıkması, yangınların kasıtlı çıkarılmış olabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Yönetmeliklere uygun olarak bertaraf edilmesi gereken, geri dönüşümü imkânsız plastik atıkların, tesislerin belli bölgesinde yanması, yangının ana binaya sıçramaması bu iddiaları güçlendirmektedir. En son haziran ayı içerisinde Bursa’da, Manisa’da ve Tekirdağ’da geri dönüşüm tesislerinde çıkan yangınlar bu konuda acil önlem alınması gerektiğini göstermektedir.

Bu bağlamda;

1-Bilim insanları 1 ton plastik yanınca ortaya 2,9 ton karbondioksit çıktığını belirtmektedir. Türkiye’de son 5 yılda plastik atık tesislerinde meydana gelen yangınların sayısında her yıl artış yaşandığını dikkate alınarak; bu yangıların doğaya saldıgı gazlar ve ağır metallerin çevreye, su varlıklarına, tarımsal alanlara ve halk sağlığına verdiği zararları tespit etmek için çalışmalarınız var mıdır?

2-Geri dönüşüm tesislerinde, 2017 yılında 6, 2018 yılında 15, 2019 yılında 33, 2020 yılında 65, 2021 yılında 122, 2022 yılında 125, 2023 yılının ilk altı ayında ise 63 adet yangının kasıtlı çıkarılmış olabileceği iddiasına ilişkin açıklamanız var mıdır? İddialar araştırılmış mıdır? Bakanlığınızın resmi verilerine göre; geri dönüşüm tesislerinde 2017 yılından bugüne kadar kaç yangın çıkmıştır?

3-Yangın çıkan tesislerde gereken incelemeler yapılmış mıdır? Bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliğiniz var mıdır? Son beş yılda hangi tesislerde birden fazla yangın çıkmıştır?

4-Yangınların, çevreye, su varlıklarına, tarım alanlarına ve halk sağlığına verdiği zararlar nedeniyle yaptırım uygulanmış tesis var mıdır? Bu tesislere ne tür cezalar verilmiştir?

5-Yangın çıkan tesislerde etkili inceleme ve soruşturma yapılmadığı ve caydırıcı cezalar verilmediği iddialarına ilişkin açıklamanız var mıdır?

6-Yangınları kasıtlı çıkardığı tespit edilen firma var mıdır? Yönetmeliğe göre kasıtlı yangın çıkartan firmalardan lisansı iptal edilen olmuş mudur?

7-Çıkan yangınların özellikle geri dönüştürülemeyen plastik atığın yakılmasıyla ilgili olabileceği iddiaları etkin bir şekilde incelenmekte midir? Bu tür yangınların çıkması nasıl engellenecektir?

8-Geri dönüşüm tesislerinin yasalara ve uluslararası standartlara uygun bir şekilde faaliyetlerini sürdürmeleri, çevre mevzuatı kapsamında yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlamak için ne gibi düzenlemeler yapacaksınız?

9- Sıfır atık projesi ve Anayasanın 56'ncı maddesinde tanımlanan "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir." hükmü gereği; Avrupa ülkelerinin plastik atıklarının ithalatını bütünüyle yasaklayan çalışmalar yapacak mısınız?